

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

CZWARTA SEKCJA

DECYZJA

Skarga nr 15593/07
Janusz KAWIECKI
przeciwko Polsce

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja), zasiadając w dniu 23 października 2012 r. jako Izba w składzie:

Päivi Hirvelä, *Przewodniczący,*

Lech Garlicki,

George Nicolaou,

Ledi Bianku,

Zdravka Kalaydjieva,

Nebojša Vučinić,

Vincent A. De Gaetano, *Sędziowie,*

oraz Lawrence Early, *Kanclerz Sekcji,*

Po rozważeniu powyższej skargi złożonej w dniu 23 marca 2007 r.,

Po rozważeniu oświadczeń złożonych przez pozwany Rząd oraz oświadczeń złożonych w odpowiedzi przez skarżącego,

Po naradzie postanawia, co następuje:

FAKTY

1. Skarżący, Pan Janusz Kawiecki, jest obywatelem polskim, urodził się w 1953 r. i mieszka w Warszawie. Skarga została złożona w dniu 23 marca 2007 r. Skarżący był reprezentowany przed Trybunałem przez Pana J. Ratajczaka i Panią S. Kermiche, adwokatów praktykujących w Warszawie.

Rząd polski („Rząd”) reprezentowany był przez swojego Przedstawiciela, Pana J. Wołaszewicza, a następnie przez Panią J. Chrzanowską, z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

A. Okoliczności sprawy

2. Fakty niniejszej sprawy, przedstawione przez strony, można zrekapitulować w sposób następujący:

1. Pierwsze postępowanie karne przeciwko skarżącemu i tymczasowe aresztowanie

3. W dniu 31 stycznia 2001 r. skarżący został zatrzymany w związku z podejrzeniem kierowania zorganizowaną grupą przestępczą o charakterze zbrojnym oraz popełnienia wielu przestępstw, w tym zabójstwa, wymuszenia, porwania i stręczycielstwa.

4. W dniu 1 lutego 2001 r. Sąd Rejonowy w Katowicach zastosował wobec skarżącego tymczasowe aresztowanie. Sąd podał jako podstawy tymczasowego aresztowania skarżącego wagę dowodów zgromadzonych przeciwko niemu, wagę zarzucanych mu czynów oraz wysokość kary grożącej mu w przypadku uznania za winnego. Ponadto podkreślono konieczność zabezpieczenia prawidłowego tok postępowania z uwagi na obawę, że skarżący będzie nakłaniał świadków do składania fałszywych zeznań. Obawa ta została uznana za szczególnie uzasadnioną, gdyż postępowanie obejmowało znaczną liczbę współpodejrzanych, świadków i domniemych ofiar, a przy tym istniało podejrzenie, że skarżący popełnił niektóre z zarzucanych czynów ze szczególnym okrucieństwem.

5. W dniu 15 lipca 2002 r. skarżący został postawiony w stan oskarżenia, wraz z dziesięcioma domniemych współsprawcami, w związku z popełnieniem licznych przestępstw, w tym udziału w zorganizowanej grupie przestępczej o charakterze zbrojnym, kilku przypadków porwań, wymuszeń i kradzieży, a także przestępstwo zgwałcenia (nr VI Ds 72/00/S).

6. Proces przeciwko skarżącemu i siedmiu współoskarżonym rozpoczął się w dniu 11 grudnia 2002 r. Sąd przeprowadził łącznie czterdzieści sześć rozpraw. Przez cały okres postępowania skarżącego reprezentował adwokat z urzędu.

7. W tym czasie na mocy postanowień Sądu Rejonowego i Okręgowego w Katowicach przedłużano stosowanie wobec skarżącego tymczasowego aresztowania. Sądy krajowe wskazywały na pierwotnie podane podstawy tymczasowego aresztowania skarżącego, dodatkowo powołując się na złożoność sprawy.

8. W dniu 14 lipca 2004 r. Sąd Okręgowy w Gliwicach uznał skarżącego winnym popełnienia niektórych przestępstw, w tym kilkakrotnie porwań, wymuszeń i kradzieży, w ramach działalności w zorganizowanej grupie

przestępczej, na czele której stał skarżący. Sąd uniewinnił skarżącego od popełnienia przestępstwa zgwałcenia J.K oraz oszustwa. Sąd ustalił także, iż zorganizowana grupa przestępcza, na czele której stał skarżący, nie może być uważana za grupę o charakterze zbrojnym. Skarżący został skazany na karę siedmiu lat pozbawienia wolności oraz grzywnę (nr IV K 100/02).

9. W nieoznaczonym terminie prokuratura i adwokaci skarżącego złożyli od tego wyroku apelację. W trakcie postępowania apelacyjnego skarżący był reprezentowany przez dwóch wybranych przez siebie adwokatów. Obrona podnosiła, iż sąd pierwszej instancji błędnie ocenił dowody przeciwko skarżącemu.

10. W dniu 23 lutego 2005 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach odrzucił wniosek skarżącego o zezwolenie na obecność w sądzie podczas rozprawy apelacyjnej, podczas gdy skarżący przebywał w tym czasie w zakładzie karnym. Sąd uznał, że ze względu na ograniczony zakres apelacji, obecność skarżącego na rozprawie byłaby bezcelowa.

11. W dniu 8 grudnia 2005 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach uchylił wyrok sądu pierwszej instancji w części dotyczącej uniewinnienia skarżącego od zarzutu popełnienia przestępstwa zgwałcenia oraz oszustwa. W związku z powyższym sprawa została przekazana do ponownego rozpoznania przez sąd pierwszej instancji. Sąd zdecydował o zmianie kwalifikacji prawnej niektórych innych zarzutów przedstawionych skarżącemu, jednocześnie utrzymując w mocy wyrok skazujący i pierwotnie orzeczoną karę pozbawienia wolności (nr II Aka 68/05).

12. W dniu 10 stycznia 2007 r. Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną odnośnie wyroku z dnia 8 grudnia 2005 r. (nr IV KK 389/06).

13. Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w Gliwicach w dniu 24 kwietnia 2006 r. uznał skarżącego winnym popełnienia przestępstwa zgwałcenia i uniewinnił go od zarzutów w części dotyczącej oszustwa. Sąd skazał skarżącego na okres dwóch lat pozbawienia wolności (nr IV K 1/06).

14. Adwokat skarżącego i prokuratura złożyli apelacje oparte na zarzucie naruszenia przepisów.

15. W dniu 9 lipca 2006 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach odrzucił wniosek skarżącego o zezwolenie na obecność w sądzie podczas rozprawy apelacyjnej, podczas gdy skarżący przebywał w owym czasie w zakładzie karnym. Sąd orzekający uznał, iż ze względu na fakt, że strony nie wniosły apelacji co do faktów, obecność skarżącego w sądzie byłaby bezcelowa. Sąd uznał reprezentację skarżącego przez adwokata za wystarczającą.

16. W dniu 7 września 2006 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach uchylił wyrok z dnia 24 kwietnia 2006 r. w części dotyczącej uniewinnienia skarżącego od zarzutu popełnienia oszustwa i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania przez Sąd Rejonowy w Warszawie jako sądu pierwszej instancji. Sąd utrzymał w mocy wyrok w części dotyczącej przestępstwa zgwałcenia.

17. W dniu 14 marca 2007 r. Sąd Najwyższy oddalił złożoną przez skarżącego skargę kasacyjną od powyższego wyroku (nr IV KK 484/06).

18. Skarżący nie podał informacji odnośnie ponownego rozpoznania sprawy w zakresie przestępstwa oszustwa.

19. W dniu 17 maja 2007 r. Sąd Okręgowy w Gliwicach zdecydował o karze łącznej pozbawienia wolności i ostatecznie skazał skarżącego na karę 8 lat pozbawienia wolności i grzywnę. W dniu 9 sierpnia 2007 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach utrzymał ten wyrok w mocy. Adwokat skarżącego z urzędu złożył do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną dotyczącą tegoż wyroku.

20. W dniu 18 lipca 2007 r. Sąd Okręgowy w Gliwicach skazał skarżącego na 90 dni pozbawienia wolności w związku z niewykonaniem kary grzywny nałożonej wyrokiem tegoż sądu w dniu 14 lipca 2004 r.

21. Niezależnie od skazania i wyroków pozbawienia wolności, o których mowa powyżej, sądy krajowe w dalszym ciągu przedłużały stosowanie względem skarżącego tymczasowego aresztowania ze względu na toczące się postępowanie.

2. Drugie postępowanie karne wobec skarżącego oraz tymczasowe aresztowanie

22. W dniu 6 lutego 2002 r. Sąd Rejonowy w Białymstoku postanowił o zastosowaniu wobec skarżącego tymczasowego aresztowania w związku z nową sprawą karną (nr sprawy XVIII K 227/03).

23. W dniu 24 stycznia 2003 r. Prokuratura Okręgowa w Białymstoku uchyliła stosowanie środka zapobiegawczego nałożonego w związku z tym postępowaniem ze względu na fakt, że skarżący przebywał w tym czasie w areszcie w związku z inną toczącą się przeciwko niemu sprawą karną

24. W dniu 16 czerwca 2003 r. skarżący został postawiony w stan oskarżenia, wspólnie z jedenastoma domniemanymi współwinnymi, w związku z popełnieniem licznych przestępstw, w tym członkostwa w zorganizowanej grupie przestępczej o charakterze zbrojnym, trzech przypadków pomocnictwa do zabójstwa, stręczycielstwa, zgwałcenia K.P. w październiku 2000 r., nielegalnego posiadania broni i handlu narkotykami (nr VI Ds 62/01/S).

25. W dniu 5 października 2004 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uniewinnił skarżącego (nr XVIII K 227/03).

26. W dniu 8 czerwca 2005 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie utrzymał w mocy wyrok sądu pierwszej instancji w części dotyczącej skarżącego (nr II AKa 149/05).

3. Trzecie postępowanie karne wobec skarżącego oraz tymczasowe aresztowanie

27. W dniu 21 października 2004 r. Sąd Rejonowy w Katowicach zastosował wobec skarżącego tymczasowe aresztowanie w związku z nowym postępowaniem karnym przeciwko skarżącemu. Sąd uzasadniał zastosowanie względem skarżącego tymczasowego aresztowania istnieniem silnych dowodów przeciwko niemu, wagą zarzucanych czynów oraz prawdopodobieństwem nałożenia na niego surowej kary. Sąd podkreślił ponadto, iż skarżący podejrzany był o udział w zorganizowanej grupie przestępczej o charakterze zbrojnym.

28. W dniu 17 września 2004 r. skarżącemu przedstawiono zarzuty, zaś w dniu 20 grudnia 2004 r. postawiono w stan oskarżenia w związku z udziałem w zorganizowanej grupie przestępczej o charakterze zbrojnym i przyjmowaniem znacznych kwot pieniędzy pochodzących z działalności przestępczej S.S., A.K. i A.M. Akt oskarżenia dotyczył także dwunastu innych domniemyanych członków grupy przestępczej skarżącego (nr Ap II Ds. 11/01/S).

29. W dniu 28 grudnia 2004 r. Sąd Rejonowy w Katowicach postanowił o przedłużeniu stosowania wobec skarżącego tymczasowego aresztowania ze względu na możliwość wymierzenia mu surowej kary w przypadku uznania winy oraz ryzyko fałszowania dowodów.

30. W dniu 23 maja 2005 r. Sąd Rejonowy w Katowicach uznał, iż nie jest sądem właściwym do rozpoznania sprawy i wniósł o przekazanie sprawy do Sądu Okręgowego w Katowicach.

31. W tym samym dniu Sąd Rejonowy w Katowicach oddalił zażalenie skarżącego na postanowienie o przedłużeniu stosowania tymczasowego aresztowania.

32. W dniu 12 grudnia 2005 r. Sąd Okręgowy w Katowicach wyłączył do odrębnego rozpoznania sprawę skarżącego i ośmiu współoskarżonych.

33. Wydaje się, iż w związku z tym postępowaniem skarżący przebywał w areszcie do dnia 31 stycznia 2009 r., kiedy to został zwolniony, ponieważ w tym terminie zakończył odbywanie kar pozbawienia wolności. Trybunał nie otrzymał oświadczenia odnośnie tego, czy postępowanie przed sądami krajowymi nadal się toczy.

4. Tymczasowe aresztowanie skarżącego

(a) Porządek chronologiczny tymczasowego aresztowania skarżącego

34. Wobec skarżącego stosowano nieprzerwanie tymczasowe aresztowanie od dnia 31 stycznia 2001 r. do dnia 31 stycznia 2009 r. W tym czasie skarżący przebywał w niżej wymienionych jednostkach penitencjarnych.

35. Od dnia 31 stycznia 2001 r. prawdopodobnie do dnia 4 lutego 2002 r., od dnia 25 lutego do dnia 11 października 2002 r., od dnia 9 grudnia

2002 r. do dnia 25 kwietnia 2003 r. oraz od dnia 13 maja 2003 r. do dnia 28 lipca 2004 r. skarżący przebywał w Areszcie Śledczym w Gliwicach.

36. Od dnia 28 lipca do dnia 18 października 2004 r. oraz od dnia 2 lipca do dnia 13 sierpnia 2008, r. przebywał w Areszcie Śledczym w Białoleścu.

37. Od dnia 18 października 2004 r. do dnia 1 lutego 2005 r. przebywał w Areszcie Śledczym w Katowicach.

38. Od dnia 1 lutego 2005 r. do dnia 18 stycznia 2006 r., od dnia 19 maja 2006 r. do dnia 2 lipca 2008 r. oraz od dnia 13 sierpnia do dnia 31 stycznia 2009 r. skarżący przebywał w Areszcie Śledczym w Mysłowicach.

39. Od dnia 18 stycznia 2006 r. do dnia 19 maja 2006 r. przebywał w Zakładzie Karnym w Raciborzu.

40. Od czasu zwolnienia w dniu 31 stycznia 2009 r. skarżący przebywa na wolności.

(b) Sposoby wykonywania tymczasowego aresztowania

41. Przez większość okresu aresztowania skarżący objęty był standardowymi rygorami bezpieczeństwa.

Dwukrotnie, w okresie od dnia 6 lutego 2001 r. do dnia 22 lipca 2004 r. oraz od dnia 12 października 2005 r. do dnia 18 maja 2006 r. skarżący został objęty rygorami zaostrzonymi dla tzw. więźniów niebezpiecznych.

42. W okresie od dnia 6 lutego 2001 r. do dnia 22 lipca 2004 r. komisja penitencjarna aresztu śledczego nadała skarżącemu status „więźnia niebezpiecznego” ze względu na wagę zarzuconych mu czynów w pierwszym postępowaniu karnym oraz zagrożenie dla społeczeństwa oraz społeczności więziennej, które stanowił.

43. Po raz pierwszy decyzję o nadaniu takiego statusu podjęła Komisja Penitencjarna Aresztu Śledczego w Gliwicach w dniu 6 lutego 2001 r. Skarżący nie złożył zażalenia. Dalsze decyzje utrzymujące w mocy kwalifikację skarżącego jako „więźnia niebezpiecznego” zostały podjęte w dniach 2 maja, 2 sierpnia i 31 października 2001 r., 29 stycznia, 29 kwietnia i 23 lipca 2002 r., 21 stycznia, 15 kwietnia, 15 lipca, 16 września i 16 grudnia 2003 r., 16 kwietnia, 16 czerwca i 22 lipca 2004 r. Skarżący nie złożył formalnego zażalenia na te postanowienia. Jednakże w dniu 20 stycznia 2004 r., złożył wniosek do sądu penitencjarnego o uchylenie statusu „więźnia niebezpiecznego”.

44. W dniu 18 października 2004 r. uchylono stosowanie statusu „więźnia niebezpiecznego”.

45. Następnie, w dniu 22 września 2005 r., podczas tymczasowego aresztowania w Areszcie Śledczym w Mysłowicach w celi skarżącego, w której przebywał wraz z innymi osadzonymi, znaleziono telefon komórkowy. Władze przypisały własność telefonu skarżącemu i zastosowały wobec niego środek dyscyplinarny polegający na umieszczeniu w celi izolacyjnej przez okres 14 dni.

46. W dniu 12 października 2005 r. Komisja Penitencjarna Aresztu Śledczego w Mysłowicach zaklasyfikowała skarżącego jako „więźnia niebezpiecznego”.

47. Skarżący złożył zażalenie na tę decyzję, twierdząc, że zakwalifikowanie go jako „więźnia niebezpiecznego” stanowiło drugą karę dotyczącą tego samego przekroczenia naruszającego dyscyplinę, ponieważ został już ukarany za posiadanie telefonu poprzez umieszczenie w celi izolacyjnej na okres czternastu dni.

48. W dniu 25 listopada 2005 r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił zażalenie skarżącego. Sędzia penitencjarny stwierdził, że umieszczenie w celi izolacyjnej na okres 14 dni stanowiło karę wymierzoną w związku ze złamaniem przez skarżącego regulaminu, podczas gdy zmiana statusu ze „zwykłego” na „niebezpieczny” wynikała z okresowej oceny zachowania oraz charakteru czynów, za których popełnienie został do tej pory skazany.

49. Szczególny status skarżącego został utrzymany w okresie późniejszego pobytu w Zakładzie Karnym w Raciborzu i ostatecznie zniesiony w dniu 18 maja 2006 r.

(c) Warunki wykonywania tymczasowego aresztowania skarżącego

50. Skarżący oświadczył, iż warunki tymczasowego aresztowania po zakwalifikowaniu jako „więzień niebezpieczny” były szczególnie trudne do zniesienia.

51. Stwierdził, iż przebywał w celi izolacyjnej, bez kontaktu z współwięźniami i bez dostępu do świetlicy. Oświadczył, że otrzymał do dyspozycji niewielkie pomieszczenie, przekształcone z celi pojedynczej, wyposażone wyłącznie w rower treningowy i telefon. Przyznał, iż nie zamierzał korzystać z tego pomieszczenia, gdyż wolałby lepiej wyposażoną świetlicę dla zwykłych osadzonych.

52. Skarżący oświadczył także, iż jako „więzień niebezpieczny” za każdym razem, gdy opuszczał lub wracał do celi, poddawany był rewizji osobistej. Ponadto, przy każdorazowym wyjściu na spacer lub widzenie z rodziną nakładano mu kajdany.

53. W związku z powyższym skarżący przedstawił kopie dwóch notatek służbowych sporządzonych przez administrację Aresztu Śledczego w Mysłowicach zawierające szczegółowy opis celi, procedury rewizji osobistych oraz zasad stosowania kajdanek i kajdan.

54. Jak wynika z dokumentu z dnia 6 sierpnia 2007 r., cela skarżącego wyposażona była w dwoje drzwi, pomiędzy którymi znajdował się przedsionek. Drzwi zewnętrzne były wykonane z litego żelaza, zaś wewnętrzne z prętów stalowych z otworem służącym do podawania posiłków.

Za względu na status „więźnia niebezpiecznego” skarżący poddawany był regularnie rewizji osobistej, każdorazowo przy wychodzeniu i wchodzeniu do celi. Podczas rewizji przebywał wewnątrz celi, podczas gdy

funkcjonariusz aresztu śledczego stał w przedsionku. Rozdzielały ich zamknięte na klucz kratowane drzwi. Skarżący musiał zdejmować ubranie i oddawać je strażnikowi przez otwór w drzwiach. Strażnik przeszukiwał ubrania, a następnie, jak się wydaje, rewidował skarżącego przez kraty.

Na końcu dokumentu stwierdzono, iż w razie konieczności osoba zakwalifikowana jako “więzień niebezpieczny” może być dowożona i odwożona z aresztu śledczego lub prowadzona na terenie jednostki przy użyciu różnego rodzaju kajdan i kajdanek. Ponieważ skarżący został zakwalifikowany w ten sposób, a ponadto zachowywał się agresywnie wobec funkcjonariuszy, przy opuszczaniu celi nakładano mu kajdany.

55. Z podobnego dokumentu z dnia 3 sierpnia 2007 r. wynika, że w okresie aresztowania w Areszcie Śledczym w Mysłowicach, między 12 października 2005 r. i 18 stycznia 2006 r. skarżącemu wyznaczono udział w zajęciach w świetlicy w środy oraz dostęp do biblioteki aresztu w czwartki.

56. Skarżący oświadczył również, iż w okresie stosowania zaostrzonych rygorów widzenia z rodziną i adwokatem odbywały się w asyście funkcjonariuszy aresztu śledczego.

57. W związku z powyższym skarżący przedłożył do Trybunału kopie osiemnastu postanowień Prokuratury Okręgowej w Katowicach wydanych w okresie od dnia 9 marca 2001 r. do dnia 8 stycznia 2002 r. o wydaniu jego partnerce zgody na widzenie w areszcie śledczym w asyście funkcjonariusza służby więziennej. Skarżący oświadczył, że niedługo po ostatniej dacie jego partnerka zginęła w wypadku samochodowym. Następnie przez wiele lat żaden członek rodziny nie wnosił o widzenie ze skarżącym w areszcie.

58. W ostatniej kolejności skarżący oświadczył, że jako “więzień niebezpieczny” nie miał możliwości uczestnictwa we mszy w kaplicy aresztu śledczego.

59. Jak wynika z notatki służbowej sporządzonej przez administrację Aresztu Śledczego w Mysłowicach w dniu 3 sierpnia 2007 r., w okresie od dnia 12 października 2005 r. do dnia 18 stycznia 2006 r. Areszt Śledczy w Mysłowicach umożliwiał skarżącemu osobiste spotkania z księdzem katolickim aresztu śledczego. Skarżący nie wyrażał jednak zainteresowania takim spotkaniem.

60. W dalszej kolejności skarżący podał, nie przedstawiając jednakże żadnych dokumentów, iż w 2007 r., kiedy objęty był standardowymi rygorami bezpieczeństwa, jego kuzyn wyraził chęć odbywania regularnych widzeń w Areszcie Śledczym w Mysłowicach. Dyrektor aresztu śledczego nie wyraził zgody na regularne widzenia z kuzynem. Decyzja ta została uzasadniona względami bezpieczeństwa, gdyż osoba, o której mowa, przebywała niedawno w tym samym areszcie śledczym co skarżący. Z drugiej strony dyrektor wyraził zgodę na jedno widzenie z kuzynem w maju i jedno w sierpniu 2007 r. Wydaje się jednak, że dyrektor nie wyraził zgody

na wnioskowaną przez skarżącego, ze względu na zmianę planów kuzyna, zmianę terminu drugiego widzenia na wrzesień 2007 r.

5. Sprawy z powództwa cywilnego dotyczące tymczasowego aresztowania skarżącego

61. W dniu 26 lutego 2007 r. skarżący wniósł powództwo cywilne o odszkodowanie tytułem naruszenia jego dóbr osobistych w związku z zarzucanym nieuzasadnionym i przewlekłym tymczasowym aresztowaniem oraz kwalifikacją jako „więzień niebezpieczny” w okresie od 2001 r. do 2004 r. oraz od 2005 r. do 2006 r.

62. W dniu 31 października 2007 r. Sąd Okręgowy w Gliwicach oddalił powództwo skarżącego. Zważywszy na fakt, że skarżący dochodził odszkodowania z tytułu kwalifikacji w okresie tymczasowego aresztowania jako „więzień niebezpieczny”, sąd krajowy uznał, że roszczenie skarżącego nie było uzasadnione. Zauważono, że właściwe komisje penitencjarne dwukrotnie zakwalifikowały skarżącego jako osobę stwarzającą poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa aresztu w rozumieniu art. 212a ust. 2 i 3 Kodeksu. Warunki tymczasowego aresztowania skarżącego objętego rygorami zaostrzonymi, w tym także szczególne środki bezpieczeństwa, regulowały przepisy art. 212b Kodeksu. Podkreślono ponadto, że skarżący miał możliwość składania zażaleń na decyzje odnośnie swego statusu oraz skarg dotyczących elementów aresztowania w okresie objęcia tym statusem. W związku z powyższym Sąd Okręgowy w Gliwicach nie miał podstaw do rozpoznania powództwa skarżącego odnośnie odszkodowania.

63. W dniu 17 stycznia 2008 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach utrzymał w mocy wyrok sądu pierwszej instancji po apelacji złożonej przez skarżącego.

64. W nieoznaczonym terminie, prawdopodobnie w 2006 r. lub na początku 2007 r. skarżący ponownie wniósł powództwo odnośnie odszkodowania tytułem nieuzasadnionego przewlekłego tymczasowego aresztowania w okresie od 2004 r. do 2006 r., kary dyscyplinarnej w Areszcie Śledczym w Mysłowicach w 2005 r., kwalifikacji jako „więzień niebezpieczny” w 2005 r. i 2006 r. oraz warunków tymczasowego aresztowania w okresie takiej kwalifikacji, ze zwróceniem uwagi między innymi na ograniczenia praktyk religijnych.

65. W dniu 28 września 2007 r. Sąd Rejonowy w Katowicach oddalił powództwo skarżącego. W dniu 28 lutego 2008 r. Sąd Okręgowy w Katowicach uchylił ten wyrok w związku z uchybieniem formalnym, mianowicie faktem, że skarżącemu nie zezwolono na udział w rozprawie przed sądem pierwszej instancji. Następnie, w dniu 29 maja 2008 r. Sąd Rejonowy w Katowicach po ponownym rozpoznaniu sprawy oddalił powództwo skarżącego, zaś w dniu 11 grudnia 2008 r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił apelację złożoną przez skarżącego od tego orzeczenia.

66. Sądy krajowe uznały, że kara dyscyplinarna zastosowana wobec skarżącego w 2005 r. oraz kwalifikacja jako „więzień niebezpieczny” w okresie od 2005 r. do 2006 r. były zgodne z prawem i w pełni uzasadnione ze względu na zachowanie skarżącego i charakter zarzucanych mu czynów. Ponadto, warunki tymczasowego aresztowania skarżącego w przedmiotowym czasie, w szczególności umieszczenie w celi izolacyjnej i rewizje osobiste były konsekwencją kwalifikacji jako „więzień niebezpieczny” i nie były równorzędne z popełnieniem przez władze państwowe czynu niedozwolonego.

B. Właściwe prawo krajowe i praktyka

1. Zasady ogólne dotyczące warunków tymczasowego aresztowania

67. Areszty śledcze i zakłady karne w Polsce nadzorowane są przez sędziów penitencjarnych działających na mocy uprawnień nadawanych przez Ministra Sprawiedliwości.

Artykuł 40 Konstytucji stanowi:

„Nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu.”

Artykuł 41 Konstytucji, we właściwym zakresie, stanowi:

„4. Każdy pozbawiony wolności powinien być traktowany w sposób humanitarny.”

68. Art. 212 Kodeksu karnego wykonawczego ("Kodeks"), który wszedł w życie w dniu 1 września 1998 r., stanowi:

„1. Tymczasowo aresztowani powinni być rozmieszczani w areszcie śledczym w sposób zapobiegający ich wzajemnej demoralizacji. W szczególności należy oddzielać niekaranych od uprzednio odbywających karę pozbawienia wolności (...). W szczególności należy oddzielać niekaranych od uprzednio odbywających karę pozbawienia wolności:

2) potrzebę zapewnienia porządku i bezpieczeństwa w areszcie śledczym,

3) ...

4) potrzebę zapewnienia porządku i bezpieczeństwa w areszcie śledczym,

5) konieczność zapobiegania samoagresji i popełnianiu przestępstw podczas tymczasowego aresztowania.

2. Przy rozmieszczaniu tymczasowo aresztowanych administracja aresztu śledczego uwzględnia wskazania organu, do którego dyspozycji pozostają, mające na celu zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania karnego i zapewnienie bezpieczeństwa w areszcie.

3. Jeżeli zachodzi konieczność izolowania tymczasowo aresztowanych od siebie, organ, do którego dyspozycji pozostają, informuje o tym dyrektora aresztu śledczego.

2. *Przepisy dotyczące organizacji komisji penitencjarnych, kwalifikacji osadzonych oraz specjalnych rygorów dotyczących „więźniów niebezpiecznych”*

69. Komisja penitencjarna aresztu śledczego działa na podstawie art. 75 Kodeksu oraz Rozporządzenia w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania z dnia 25 sierpnia 2003 r. Zgodnie z właściwymi postanowieniami Rozporządzenia (art. 41-44) komisję penitencjarną powołuje dyrektor aresztu śledczego, który kieruje jej pracami, a także określa skład komisji i tryb rozpatrywania spraw. Komisja penitencjarna składa się co najmniej z trzech osób wybranych, w szczególności, spośród funkcjonariuszy działów penitencjarnego i ochrony. W posiedzeniu komisji dotyczącym tymczasowo aresztowanego uczestniczy wychowawca. Komisja penitencjarna ogłasza decyzje oraz wyraża opinie po wysłuchaniu tymczasowo aresztowanego i w jego obecności. Decyzje i opinie sporządza się na piśmie wraz z uzasadnieniem i zamieszcza w aktach osobowych tymczasowo aresztowanego. Zgodnie z art. 76 Kodeksu, jeżeli decyzja komisji penitencjarnej w przedmiocie klasyfikacji jest sprzeczna z prawem, o jej zmianie lub uchyleniu orzeka sąd penitencjarny.

70. Kwalifikację osadzonych jako „niebezpiecznych” regulują postanowienia art. 212a Kodeksu, który we właściwym zakresie stanowi, co następuje:

1. Komisja penitencjarna kwalifikuje tymczasowo aresztowanego jako stwarzającego poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa aresztu oraz dokonuje, co najmniej raz na 3 miesiące, weryfikacji decyzji w tym przedmiocie. O podjętych decyzjach zawiadamia się organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, oraz sędziego penitencjarnego.

2. Tymczasowo aresztowanego, o którym mowa w § 1 [powołanego przepisu], osadza się w wyznaczonym oddziale lub celi aresztu śledczego w warunkach zapewniających wzmożoną ochronę społeczeństwa i bezpieczeństwo tego aresztu, zawiadamiając o tym sędziego penitencjarnego.

3. Tymczasowo aresztowanego podejrzanego o popełnienie przestępstwa w zorganizowanej grupie albo w związku mającym na celu popełnianie przestępstw osadza się w areszcie śledczym w warunkach zapewniających wzmożoną ochronę społeczeństwa i bezpieczeństwo aresztu, chyba że szczególne okoliczności przemawiają przeciwko takiemu osadzeniu.

71. Artykuł 212b Kodeksu określa warunki aresztowania „więźniów niebezpiecznych”. W szczególności stanowi, co następuje:

„1. W areszcie śledczym [„więzień niebezpieczny”] przebywa w następujących warunkach:

1) cele mieszkalne oraz miejsca i pomieszczenia wyznaczone do: pracy, nauki, przeprowadzania spacerów, widzeń, odprawiania nabożeństw, spotkań religijnych i nauczania religii oraz zajęć kulturalno-oświatowych, z zakresu kultury fizycznej i sportu wyposaża się w odpowiednie [zabezpieczenia techniczno-ochronne],

2) cele mieszkalne są częściej kontrolowane niż te, w których osadza się tymczasowo aresztowanego, wobec którego [nie podjęto decyzji o kwalifikacji jako „niebezpieczny”];

3) tymczasowo aresztowany może uczyć się, pracować, bezpośrednio uczestniczyć w nabożeństwach, spotkaniach religijnych i nauce religii oraz korzystać z zajęć kulturalno-oświatowych, z zakresu kultury fizycznej i sportu tylko w oddziale, w którym jest osadzony,

4) poruszanie się tymczasowo aresztowanego po terenie aresztu śledczego odbywa się pod wzmocnionym dozorem i jest ograniczone tylko do niezbędnych potrzeb,

5) tymczasowo aresztowanego poddaje się kontroli osobistej przy każdorazowym wyjściu i powrocie do celi,

6) spacer tymczasowo aresztowanego odbywa się w wyznaczonych miejscach pod wzmocnionym dozorem,

7) ...

8) widzenia odbywają się w wyznaczonych miejscach pod wzmocnionym dozorem ...;

9) tymczasowo aresztowany nie może korzystać z własnej odzieży i obuwia.

3. Przepisy dotyczące stosowania środków przymusu bezpośredniego względem osób pozbawionych wolności

72. Procedura stosowania środków bezpieczeństwa podczas eskortowania osób pozbawionych wolności na terenie i poza terenem jednostki penitencjarnej regulują przede wszystkim przepisy ustawy o służbie więziennej z dnia 26 kwietnia 1996 r.

Artykuł 19 ustawy stanowi, co następuje:

„1. Funkcjonariusze podczas pełnienia obowiązków służbowych są uprawnieni do stosowania względem osób pozbawionych wolności środków przymusu bezpośredniego w postaci:

(...)

2) umieszczenia w celi zabezpieczającej;

3) ...

4) założenia kajdan lub prowadnic;

(...)

2. Środki przymusu bezpośredniego, wymienione w ust. 1, mogą być stosowane, jeżeli jest to konieczne, wyłącznie w celu przeciwdziałania: usiłowaniu zamachu na życie lub zdrowie własne albo innej osoby, nawoływaniu do buntu, rażącego nieposłuszeństwa, groźnemu zakłóceniu spokoju i porządku, niszczeniu mienia lub ucieczce osoby pozbawionej wolności.

(...)

5. W uzasadnionych przypadkach można w czasie konwojowania lub doprowadzania osoby pozbawionej wolności zastosować kajdany, pas obezwładniający lub prowadnice w celu zapobieżenia ucieczce tej osoby lub objawom jej czynnej agresywności.

6. Środków przymusu bezpośredniego nie wolno stosować dłużej niż wymaga tego potrzeba.”

73. Ponadto szczegółowe zasady stosowania środków przymusu bezpośredniego w areszcie określa Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej oraz sposobu postępowania w tym zakresie, które weszło w życie w dniu 12 grudnia 1996 r.

Artykuł 12 ust. 1 powyższego rozporządzenia stanowi, we właściwym zakresie, co następuje:

„1. Założenie kajdan lub prowadnic stosuje się w celu częściowego unieruchomienia kończyn górnych osadzonego...

2. Kajdany lub prowadnice zakłada się na ręce [osadzonego] trzymane z przodu. W przypadku, gdy osadzony (...) jest agresywny lub niebezpieczny, można założyć kajdany na ręce [osadzonego] trzymane z tyłu, a także na nogi ...”

4. Wybrane przepisy dotyczące kontaktów osadzonych ze światem zewnętrznym

74. Zgodnie z art. 217 Kodeksu, obowiązującym w przedmiotowym czasie, osoba osadzona miała prawo uzyskać widzenie po wydaniu zarządzenia o zgodzie przez prokuratora prowadzącego dochodzenie (na etapie dochodzenia) lub sądu rozpoznającego sprawę (po rozpoczęciu procesu). Widzenia odbywały się pod nadzorem funkcjonariusza Służby Więziennej.

5. Przepisy dotyczące praktyk religijnych w areszcie

75. Artykuł 106 Kodeksu stanowi:

„1. Skazany ma prawo do wykonywania praktyk religijnych i korzystania z posług religijnych oraz [bezpośredniego] uczestniczenia w nabożeństwach odprawianych w zakładzie karnym w dni świąteczne i słuchania nabożeństw transmitowanych przez środki masowego przekazu, a także do posiadania niezbędnych [w tym celu] książek, pism i przedmiotów.

2. Skazany ma prawo do uczestniczenia w prowadzonym w zakładzie karnym nauczaniu religii, brania udziału w działalności charytatywnej i społecznej kościoła lub innego związku wyznaniowego, a także do spotkań indywidualnych z duchownym kościoła lub innego związku wyznaniowego, do którego należy; duchowni ci mogą odwiedzać skazanych w pomieszczeniach, w których przebywają.

3. Korzystanie z wolności religijnej nie może naruszać zasad tolerancji ani zakłócać ustalonego porządku w zakładzie karnym.”

76. Na podstawie art. 160 Kodeksu, Minister Sprawiedliwości wydał rozporządzenie z dnia 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad wykonywania praktyk religijnych i korzystania z posług religijnych w zakładach karnych i aresztach śledczych („Rozporządzenie z września 2003 r.”). Weszło ono w życie w dniu 27 września 2003 r.

Artykuł 1 Rozporządzenia z września 2003 r. stanowi:

“1. Skazani mają prawo uczestniczyć w nabożeństwach i spotkaniach, także indywidualnych, o charakterze religijnym, które odbywają się w kaplicy lub innym odpowiednio przystosowanym do tego celu pomieszczeniu ... na terenie zakładu karnego lub aresztu śledczego, zwanych dalej „zakładem”, zgodnie z ustalonym porządkiem wewnętrznym zakładu.

(...)

4. Praktyki i posługi religijne o charakterze indywidualnym mogą odbywać się również w celach mieszkalnych ... jeżeli nie zakłócają obowiązujących w zakładzie [zasad porządku i bezpieczeństwa] oraz jeżeli zapewnione są warunki prywatności wykonywania tych praktyk i posług.”

Zgodnie z postanowieniami art. 2 ust. 1 Rozporządzenia z września 2003 r.:

„Skazani odbywający karę w zakładzie typu zamkniętego są doprowadzani do pomieszczeń i miejsc, o których mowa w art. 1, ust. 1, przez funkcjonariuszy Służby Więziennej.”

Przepis art. 5 Rozporządzenia z września 2003 r.: stanowi:

„Dyrektor zakładu podejmuje niezbędne czynności w celu zapewnienia odpowiednich warunków do wykonywania praktyk i posług religijnych ... a także zasięga opinii kapelana [więziennego] w sprawie organizacji posług religijnych.”

Powyższe postanowienia Kodeksu i Rozporządzenia z września 2003 r. mają zastosowanie także wobec osób tymczasowo aresztowanych.

6. Kontrola sądowa i skargi do władz administracyjnych

77. Areszty śledcze i zakłady karne w Polsce nadzorowane są przez sędziów penitencjarnych działających na mocy uprawnień nadawanych przez Ministra Sprawiedliwości.

Zgodnie z art. 6 Kodeksu skazany może składać wnioski, skargi i próby do organów wykonujących orzeczenie.

Art. 7 ust. 1 i 2 Kodeksu stanowią, iż skazany może zaskarżyć do sądu decyzję sędziego, sędziego penitencjarnego, dyrektora zakładu karnego lub aresztu śledczego, dyrektora okręgowego, a także Dyrektora Generalnego Służby Więziennej lub kuratora sądowego. Wnioski dotyczące odbywania kary pozbawienia wolności rozpoznawane są przez właściwy sąd penitencjarny.

W pozostałej części art. 7 Kodeksu stanowi, co następuje:

„3. Skarga na decyzję [o której mowa w § 1], przysługuje skazanemu w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia lub doręczenia decyzji; decyzję ogłasza się lub doręcza wraz z uzasadnieniem i pouczeniem o przysługującym skazanemu prawie, terminie i sposobie wniesienia skargi. Skargę wnosi się do organu, który wydał zaskarżoną decyzję. Jeżeli organ, który wydał zaskarżoną decyzję, nie przychylił się do skargi, przekazuje ją wraz z aktami sprawy bezzwłocznie do właściwego sądu. Jeżeli organ [który wydał zaskarżoną decyzję], nie przychylił się do skargi, przekazuje ją wraz z aktami sprawy bezzwłocznie do właściwego sądu.

4. Sąd powołany do rozpoznania skargi może wstrzymać wykonanie zaskarżonej decyzji ...

5. Po rozpoznaniu skargi sąd orzeka o utrzymaniu w mocy, uchyleniu albo zmianie zaskarżonej decyzji, na postanowienie sądu zażalenie nie przysługuje.”

Ponadto, na mocy art. 33 Kodeksu sędzia penitencjarny ma prawo wstępu w każdym czasie, bez ograniczeń, do jednostek penitencjarnych, przeglądania dokumentów i żądania wyjaśnień od administracji tych jednostek. Sędzia penitencjarny ma także prawo przeprowadzania podczas nieobecności innych osób rozmów z osobami pozbawionymi wolności oraz badania ich wniosków, skarg i próśb.

Artykuł 34 Kodeksu, we właściwym zakresie, stanowi:

„1. Sędzia penitencjarny uchyla sprzeczną z prawem decyzję [wydaną przez, między innymi, dyrektora zakładu karnego lub aresztu śledczego, Dyrektora Okręgowego lub Dyrektora Generalnego Służby Więziennej] o ile dotyczy ona osoby pozbawionej wolności.

2. ...Na decyzję sędziego ... przysługuje skarga do sądu penitencjarnego...

4. W wypadku stwierdzenia niezgodnego z prawem pozbawienia wolności, sędzia penitencjarny niezwłocznie zawiadamia o tym organ [do którego dyspozycji osoba pozbawiona wolności pozostaje], a w razie potrzeby zarządza zwolnienie takiej osoby.”

Artykuł 35 Kodeksu, we właściwym zakresie, stanowi:

„1. Jeżeli zdaniem sędziego penitencjarnego zachodzi potrzeba wydania decyzji nienależącej do jego właściwości, a w szczególności decyzji o charakterze administracyjnym, przekazuje on swoje spostrzeżenia wraz z odpowiednimi wnioskami właściwemu organowi..

2. Właściwy organ zawiadamia sędziego penitencjarnego, w terminie 14 dni albo w innym wyznaczonym przez sędziego terminie, o zajęтым stanowisku. Jeżeli sędzia penitencjarny uzna to stanowisko za niezadowolające, przedstawia sprawę organowi [nadrzędnemu]; organ nadrzędny zawiadamia sędziego o sposobie załatwienia spraw.

3. W wypadku powtarzania się rażących uchybień w funkcjonowaniu zakładu karnego, aresztu śledczego lub innego miejsca, w którym [przebywają] osoby pozbawione wolności, albo gdy istniejące [w nim] warunki nie zapewniają poszanowania praw osób tam przebywających, sędzia penitencjarny występuje do właściwego organu nadrzędnego [z wnioskiem o usunięcie istniejących uchybień] w określonym terminie. Jeżeli w wymienionym terminie [uchybień te nie zostały usunięte], sędzia penitencjarny występuje z wnioskiem do właściwego ministra o zawieszenie działalności bądź likwidację w całości lub w części określonego zakładu, aresztu lub miejsca.”

Wreszcie, zgodnie z postanowieniami art. 102, ust. 10 Kodeksu skazany lub tymczasowo aresztowany ma prawo składania wniosków, skarg i próśb organowi właściwemu do ich rozpatrzenia, na przykład kierownictwu zakładu karnego lub aresztu, kierownikom jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, sędziemu penitencjarnemu, prokuratorowi i Rzecznikowi Praw Obywatelskich. Szczegółowe zasady zawarte są w Rozporządzeniu w sprawie sposobów załatwiania wniosków, skarg i próśb

osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych – Rozporządzenie z sierpnia 2003 r.”).

7. Odpowiedzialność z tytułu naruszenia dóbr osobistych zgodnie z postanowieniami Kodeksu Cywilnego

78. Art. 23 Kodeksu Cywilnego zawiera niewyczerpującą listę praw określanych jako „dobra osobiste”. Artykuł ten stanowi:

„Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach..”

Artykuł 24 ust. 1 Kodeksu Cywilnego stanowi:

„Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków ... Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.”

79. Zgodnie z art. 448 Kodeksu Cywilnego osoba, której dobra osobiste zostały naruszone, może domagać się zadośćuczynienia. Postanowienie to, w odpowiedniej części, brzmi następująco:

„W razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia. ...”

80. Przepisy art. 417 i następnych Kodeksu Cywilnego regulują odpowiedzialność odszkodowawczą państwa.

Artykuł 417 ust. 1 Kodeksu Cywilnego (ze zmianami) stanowi:

„Za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa.”

8. Długość postępowania

81. Odpowiednie przepisy prawa krajowego oraz praktyka dotycząca zastosowania środków na nadmierną długość postępowania sądowego, a w szczególności mające zastosowanie w tej materii przepisy Ustawy z 2004 r., zostały określone w decyzjach Trybunału w sprawach: *Charzyński przeciwko Polsce*, nr 15212/03 (dec.), §§ 12-23, ETPCz 2005--V oraz *Ratajczyk przeciwko Polsce*, nr 11215/02 (dec.), ETPCz 2005-VIII oraz wyroku w sprawie *przeciwko Polsce*, nr 61444/00, §§ 34-46, ETPCz 2005-V.

ZARZUTY

82. Skarżący podniósł zarzut, iż tymczasowe aresztowanie przy kwalifikacji jako „więzień niebezpieczny” stanowiło naruszenie artykułu 3 Konwencji. W szczególności skarżący zarzucił długotrwałe umieszczenie w celi izolacyjnej, nieuzasadnione stosowanie środków dyscyplinarnych, stosowanie kajdan, rutynowe rewizje osobiste i szykanowanie ze strony funkcjonariuszy służby więziennej.

83. Skarżący podniósł także zarzut naruszenia artykułu 5 ust. 3 i artykułu 6 ust. 1 Konwencji w tym względzie, że jego tymczasowe aresztowanie w okresie prowadzenia postępowania karnego przeciwko niemu oraz długość prowadzenia tego postępowania były nieuzasadnione.

84. Przedstawił także zarzut naruszenia artykułu 6 ust. 3 (b)-(d) w tym względzie, że nie otrzymał zezwolenia na obecność podczas rozpraw przed sądem apelacyjnym, widzenia z adwokatem w areszcie śledczym odbywały się w asyście funkcjonariuszy służby więziennej oraz sąd pierwszej instancji nie wydał zgody na przesłuchanie świadków obrony.

85. W dalszej kolejności skarżący podniósł zarzut naruszenia artykułu 8 Konwencji w tym względzie, że widzenia z partnerką i korespondencja były monitorowane przez funkcjonariuszy służby więziennej.

86. W ostatniej kolejności skarżący przedstawił zarzut naruszenia artykułu 9 Konwencji w tym względzie, iż nie miał możliwości uzewnętrzniania wyznania katolickiego poprzez uprawianie kultu, gdyż jako „więzień niebezpieczny” nie miał zezwolenia na udział w cotygodniowych posługach religijnych.

PRAWO

V. Zarzut naruszenia artykułu 3 Konwencji

87. Skarżący podniósł zarzut naruszenia artykułu 3 Konwencji na skutek tymczasowego aresztowania przy kwalifikacji jako „więzień niebezpieczny”, w szczególności umieszczenia w celi izolacyjnej, regularnych rewizji osobistych oraz stosowania kajdan.

Przepis artykułu 3 Konwencji stanowi:

„Nikt nie może być poddany torturom ani nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu.”

Przepis artykułu 35 ust. 1 Konwencji stanowi:

„1. Trybunał może rozpatrywać sprawę dopiero po wyczerpaniu wszystkich środków odwoławczych, przewidzianych prawem wewnętrznym, zgodnie z powszechnie uznanymi zasadami prawa międzynarodowego, i jeśli sprawa została wniesiona w ciągu sześciu miesięcy od daty podjęcia ostatecznej decyzji.”

88. Rząd oświadczył, iż ta część skargi jest niedopuszczalna ze względu na niespełnienie zasady sześciu miesięcy wynikającej z artykułu 35 ust. 1 Konwencji. W związku z powyższym zauważono, że skarżący został zakwalifikowany jako „więzień niebezpieczny” w okresie od dnia 6 lutego 2001 r. do dnia 22 lipca 2004 r. oraz od dnia 12 października 2005 r. do dnia 19 maja 2006 r.

89. Skarżący argumentował, iż skarga odnośnie zastosowania i warunków odbywania aresztowania przy kwalifikacji jako „więzień niebezpieczny” jest dopuszczalna z tego względu, że mimo iż kwalifikacja ta została uchylona po raz ostatni w dniu 18 maja 2006 r., przebywał w tymczasowym areszcie do roku 2009. Skarżący obawiał się, że złożenie skargi do Trybunału przed datą zwolnienia skutkowałoby wydaniem kolejnej arbitralnej decyzji odnośnie kwalifikacji jako „więźnia niebezpiecznego”. Oświadczył, że z tego względu okres sześciomiesięczny w rozumieniu artykułu 35 ust. 1 Konwencji powinien biec od dnia jego zwolnienia w dniu 31 stycznia 2009 r.

90. Trybunał przypomina, iż celem sześciomiesięcznego terminu na gruncie artykułu 35 jest zachowanie pewności prawa poprzez zapewnienie, że sprawy dotyczące naruszeń Konwencji są rozpatrywane w rozsądnym czasie oraz że decyzje podjęte w przeszłości nie mogą być w sposób ciągły podważane. W przypadkach sytuacji utrzymującej się okres sześciomiesięczny zaczyna biec począwszy od ustania takiej sytuacji. Pojęcie „sytuacji utrzymującej się” odnosi się do stanu rzeczy, w którym na skutek utrzymującego się działania państwa lub w imieniu państwa skarżący staje się ofiarą. W sytuacji typowej okres sześciomiesięczny zaczyna biec począwszy od dnia wydania ostatecznej decyzji w procesie wyczerpywania krajowych środków odwoławczych. Jednakże w przypadku, gdy od początku wiadomo, iż skarżącemu nie przysługują żadne skuteczne środki odwoławcze, okres ten biegnie od dnia wystąpienia działań lub środków będących przedmiotem skargi (zob. *Koval przeciwko Ukrainie*, nr 65550/01, (dec.) z dnia 30 marca 2004 r. z dalszymi odniesieniami).

91. Niniejsza sprawa dotyczy kwalifikacji skarżącego jako „więźnia niebezpiecznego” w okresie tymczasowego aresztowania przyjętej w możliwych do określenia terminach w latach 2001-2004 i 2005-2006. A zatem nie można interpretować aresztowania skarżącego jako „więźnia niebezpiecznego” jako „sytuacji utrzymującej się” (zob. *G.R. przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* (dec.), nr 24860/94, z dnia 30 listopada 1994 r.). Przewidziany artykułem 35 ust. 1 Konwencji okres sześciu miesięcy powinien biec począwszy od daty ustania takiej sytuacji, chyba że w

terminie późniejszym skarżący skorzystał ze skutecznego krajowego środka odwoławczego.

92. Odnośnie krajowych środków odwoławczych, należy zauważyć, iż zgodnie z wieloma postanowieniami Kodeksu karnego wykonawczego, skazani mogą składać wnioski, skargi i prośby dotyczące wszelkich aspektów aresztowania do władz i sądów penitencjarnych (przykładowo: art. 6 Kodeksu). Przepisy te umożliwiają skazanym zaskarżanie decyzji właściwej komisji penitencjarnej dotyczących kwalifikacji jako „więzień niebezpieczny” z powodu jej niezgodności z prawem (przykładowo: art. 7 i art. 76) (zob. par. 77 powyżej).

93. W okresie obowiązywania kwalifikacji jako „więzień niebezpieczny” po raz pierwszy (od 2001 r. do 2004 r.), skarżący nie złożył formalnego zażalenia na gruncie art. 76 Kodeksu na decyzje komisji penitencjarnej. Jednakże w dniu 20 stycznia 2004 r. złożył do sądu penitencjarnego wniosek o uchylenie stosowania takiej kwalifikacji (zob. par. 43 powyżej). W dniu 18 października 2004 r. kwalifikacja została uchylona. W okresie obowiązywania kwalifikacji jako „więzień niebezpieczny” po raz drugi, skarżący złożył zażalenie na decyzje komisji w przedmiocie kwalifikacji jako „więzień niebezpieczny”. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił zażalenie w dniu 25 listopada 2005 r. (zob. par. 47 i 48 powyżej). Ostatecznie kwalifikacja skarżącego jako więźnia niebezpiecznego została uchylona w dniu 18 maja 2006 r. (zob. par. 49 powyżej).

94. W dalszej kolejności skarżący zaskarżył zastosowanie i warunki wykonywania tymczasowego aresztowania przy kwalifikacji jako „więzień niebezpieczny” na drodze dwukrotnego wniesienia powództwa cywilnego w związku z naruszeniem jego dóbr osobistych. Postępowania zakończyły się wydaniem orzeczeń, odpowiednio w dniu 17 stycznia 2008 r. i 11 grudnia 2008 r. (zob. par. 61-66 powyżej).

95. Trybunał przypomina, że mimo iż zgodnie z artykułem 35 ust. 1 Konwencji przed złożeniem skargi do Trybunału należy uprzednio złożyć ją do właściwych organów krajowych, nie jest wymagane stosowanie środków, które są nieodpowiednie lub nieskuteczne (zob. *Egmez przeciwko Turcji*, nr 30873/96, ETPCz 2000-XII, § 65 i nast.). Podobnie, w przypadkach, gdy prawo krajowe określa kilka analogicznych środków odwoławczych, przewidzianych zarówno prawem cywilnym, jak i karnym, nie można stwierdzić, że dana osoba po podjęciu działań w celu uzyskania zadośćuczynienia poprzez skorzystanie z jednego z dostępnych środków odwoławczych, zakończonych niepowodzeniem, obowiązana jest podjąć próbę wykorzystania wszystkich pozostałych środków odwoławczych (*H.D. przeciwko Polsce* (dec.), nr 33310/96, z dnia 7 czerwca 2001 r.).

96. W niniejszej sprawie skarżący złożył zażalenie do sądu penitencjarnego w związku z pierwszym i drugim przypadkiem nadania szczególnego statusu w okresie aresztowania (zob. par. 43, 47, 48 i 92

powyżej). W konsekwencji, w opinii Trybunału, po oddaleniu powyższych zażaleń skarżący nie miał obowiązku korzystać ze środków odwoławczych przewidzianych Kodeksem Cywilnym w celu spełnienia obowiązku wynikającego z artykułu 35 ust. 1 Konwencji.

97. Ostatecznie, uwzględniając okoliczności kwalifikacji skarżącego jako „więźnia niebezpiecznego” przez władze krajowe, Trybunał nie akceptuje argumentu, że skarżący obawiał się, iż złożenie skargi do Trybunału przed terminem zwolnienia skutkowałoby wydaniem kolejnej arbitralnej decyzji odnośnie objęcia szczególnymi rygorami bezpieczeństwa.

98. Zważywszy na powyższe oraz na fakt, że zakwalifikowanie skarżącego jako „więźnia niebezpiecznego” trwało od dnia 6 lutego 2001 r. do dnia 22 lipca 2004 r. oraz od dnia 12 października 2005 r. do dnia 18 maja 2006 r. oraz na fakt, że powołane zażalenia do sądu penitencjarnego zostały oddalone odpowiednio w 2004 r. i w 2005 r., skarga w tej części została złożona po terminie i musi zostać odrzucona zgodnie z artykułem 35 ust. 1 i 4 Konwencji.

V. Zarzut naruszenia artykułu 9 Konwencji

99. Skarżący podniósł także zarzut naruszenia artykułu 9 Konwencji w związku z naruszeniem prawa uzewnętrzniania swego wyznania przez uprawianie kultu, gdyż jako „więzień niebezpieczny” nie miał prawa uczestnictwa w cotygodniowych nabożeństwach dostępnych dla pozostałych osadzonych. Artykuł ten we właściwej części stanowi, co następuje:

„1. Każdy ma prawo do wolności ... wyznania; prawo to obejmuje wolność ... uzewnętrzniania ... swego wyznania lub przekonań przez uprawianie kultu, nauczanie, praktykowanie i czynności rytualne

2. Wolność uzewnętrzniania wyznania lub przekonań może podlegać jedynie takim ograniczeniom, które są przewidziane przez ustawę i konieczne w społeczeństwie demokratycznym z uwagi na interesy bezpieczeństwa publicznego, ochronę porządku publicznego, zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób.”

100. Rząd oświadczył, iż w tej części skarga jest oczywiście bezzasadna, argumentując, że ograniczenie wolności skarżącego uczestnictwa w ogólnych nabożeństwach w niedziele uzasadnione były w sposób zgodny z postanowieniami ust. 2 powołanego przepisu. Na potwierdzenie tego argumentu Rząd oświadczył, że skarżący został uznany za stwarzającego poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa aresztu i musiał być odseparowany od współosadzonych. Ponadto skarżącemu udostępniono inne możliwości praktykowania wyznania, mianowicie indywidualne spotkania z kapłanem aresztu. Skarżący nie skorzystał z tej możliwości.

101. Skarżący oświadczył, że sporadyczne rozmowy z kapłanem przez kraty nie stanowiły rzeczywistej alternatywy dla mszy będącej okazją uprawiania kultu, modlitwy i wypraszania przebaczenia u Boga.

102. Trybunał zauważa, że nie jest dozwolone pominięcie zasady zobowiązującej do zachowania przez skarżącego terminu 6 miesięcy na złożenie skargi tylko dlatego, że pozwany Rząd nie zgłosił tej okoliczności, jako zarzutu wstępnego. Trybunał przypomina, że zasada sześciu miesięcy, odzwierciedlająca zamiar Układających się Stron do zapobiegania kwestionowaniu decyzji po upływie nieokreślonego czasu, służy interesom nie tylko pozwanego Rządu, lecz także pewności prawnej jako wartości samej w sobie. Określa ona ramy czasowe kontroli sprawowanej przez organa Konwencji oraz wskazuje, zarówno osobom, jak i władzom państwowym, terminy po przekroczeniu których kontrola taka nie jest możliwa (zob. *Marchowski przeciwko Polsce* nr 10273/02, §§ 48 i 49, z dnia 8 lipca 2008 r. oraz *Walker przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* (dec.), nr 34979/97, ETPCz 2000-I).

103. W niniejszej sprawie ograniczenia prawa skarżącego do uzewnętrzniania wyznania poprzez uprawianie kultu istniały w okresie tymczasowego aresztowania przy kwalifikacji jako „więzień niebezpieczny”, to jest w latach 2001-2004 i od 2005 r. do dnia 18 maja 2006 r. (zob. par. 41-49 powyżej).

104. Wydaje się, że skarżący składał skargi na ten aspekt tymczasowego aresztowania w zażaleniach opisanych w części skargi dotyczącej naruszenia artykułu 3 powyżej. Zostały one oddalone przez sąd penitencjarny, odpowiednio w 2004 r. i 2005 r. (zob. par. 43, 47, 48 i 97 powyżej).

105. Zważywszy, że skarżący bezskutecznie odwoływał się do środków o charakterze odszkodowawczym zgodnie z art. 23 i art. 24 kodeksu cywilnego, w związku z art. 445 lub art. 448 kodeksu cywilnego, Trybunał uznał uprzednio w podobnym kontekście zarzutu naruszenia artykułu 9 przedstawionego przez osadzonego będącego buddystą, który nie otrzymywał posiłków zgodnych z przekonaniami religijnymi, że postępowanie cywilne nie przyniosłoby rezultatów, a w żadnym razie nie doprowadziłoby do osiągnięcia spodziewanego zaspokojenia (zob. *Jakóbski przeciwko Polsce*, nr 18429/06, § 32, z dnia 7 grudnia 2010 r.). W szczególności zauważono, że zgodnie z właściwymi przepisami prawa cywilnego roszczenie odszkodowawcze może zaistnieć wyłącznie w przypadku, gdy zarzucane naruszenie powstało na skutek niedozwolonego czynu lub zaniechania (*Jakóbski*, *ibid*).

106. W niniejszej sprawie decyzja o odseparowaniu skarżącego od pozostałych osadzonych, a zatem o odmowie zgody na uczestnictwo we wspólnej mszy niedzielnej, była przez cały okres zgodna z prawem, zgodnie z postanowieniami art. 212 kodeksu karnego wykonawczego (zob. par. 62 i 66 powyżej; por. *Jakóbski*, cyt. powyżej, § 24).

107. Uwzględniając powyższe rozważania, Trybunał uznaje - jako że niniejsza skarga została złożona w dniu 23 marca 2007 r., że została ona złożona w terminie późniejszym niż sześć miesięcy od dnia, w którym upłynął termin określony w artykule 9.

Zatem ta część skargi została złożona po terminie i musi zostać odrzucona zgodnie z artykułem 35 ust. 1 i 4 Konwencji.

C. Pozostałe zarzuty

108. Skarżący podniósł także zarzut naruszenia art. 5 ust. 3 Konwencji w tym względzie, że okres tymczasowego aresztowania w trakcie prowadzenia postępowania karnego przeciwko niemu był nieuzasadniony.

109. Należy zauważyć, że tymczasowe aresztowanie skarżącego w rozumieniu artykułu 5 ust. 1 lit. c) trwało od dnia 31 stycznia 2001 r. do dnia 14 lipca 2004 r., kiedy skarżący został uznany winnym przez sąd pierwszej instancji i skazany na okres pozbawienia wolności (zob. par. 8 powyżej). W wyniku kolejnych postępowań (zob. par. 9-32 powyżej), ostateczny wyrok pozbawienia skarżącego wolności został określony na 8 lat i miał zakończyć się w dniu 31 stycznia 2009 r. (zob. par. 33 powyżej). W konsekwencji okres tymczasowego aresztowania od dnia 14 lipca 2004 r. do dnia 1 stycznia 2009 r. spełnia warunki artykułu 5 ust. 1 lit. a).

Zatem ta część skargi została złożona po terminie i musi zostać odrzucona zgodnie z artykułem 35 ust. 1 i 4 Konwencji.

110. Skarżący podniósł także zarzut naruszenia artykułu 6 ust. 1 i ust. 3 lit. b)-d) w związku z: nadmierną długością postępowania karnego prowadzonego w jego sprawie; odmowy zgody na obecność podczas rozpraw przed sądem apelacyjnym; faktem, że widzenia z adwokatem w areszcie śledczym odbywały się w asyście funkcjonariuszy służby więziennej oraz odmową sądu pierwszej instancji przesłuchania świadków obrony.

111. Odnośnie zarzutu dotyczącego przewlekłości Trybunał zauważa, że skarżący nie złożył niezbędnej skargi do sądów krajowych na mocy ustawy z 2004 r. (zob. par. 81 powyżej). Z powyższego wynika, iż ta część skargi musi zostać odrzucona zgodnie z artykułem 35 ust. 1 i 4 Konwencji w związku z niewyczerpaniem krajowych środków odwoławczych.

112. W odniesieniu do zarzutu, iż widzenia skarżącego z adwokatem w areszcie śledczym odbywały się w asyście funkcjonariuszy służby więziennej (zob. par. 56 powyżej), należy zauważyć, że skarżący nie przedstawił uzasadnienia tego zarzutu. Ponadto materiały posiadane przez Trybunał nie wykazują znamion naruszenia praw i wolności przewidzianych w Konwencji lub jej Protokołach. Zatem ta część skargi jest oczywiście bezzasadna i musi zostać odrzucona zgodnie z artykułem 35 ust. 3 lit (a) i 4 Konwencji.

113. Odnośnie zarzutu skarżącego dotyczącego nieobecności na rozprawie apelacyjnej (zob. par. 10 i 15 powyżej), Trybunał zauważa, iż

zasada równości broni, będąca elementem szerszej koncepcji rzetelnego procesu sądowego, oznacza że każda ze stron powinna mieć w rozsądnych granicach możliwość przedstawienia sprawy przed sądem w warunkach nie stawiających jej w sytuacji gorszej w stosunku do strony przeciwnej (zob. *mutatis mutandis, Dombo Deheer przeciwko Holandii*, nr 14448/88, z dnia 27 października 1993 r., § 33).

114. W niniejszej sprawie oczywistym jest, że na wszystkich etapach rozpoznania sprawy skarżący miał zapewniony proces kontradyktoryjny z udziałem wszystkich zaangażowanych stron. W toku postępowania skarżący miał prawo, osobiście lub za pośrednictwem adwokatów, przedstawienia wszystkich niezbędnych argumentów obrony własnych interesów, a władze sądowe rozpoznawały je w sposób należyty (zob. par. 9 i 14 powyżej). Uwzględniając fakt, że kompetencja sądów odwoławczych była ze względu na okoliczności sprawy ograniczona wyłącznie do rozpoznania apelacji dotyczącej zastosowania przepisów prawa (zob. par. 10 i 15 powyżej), a obecność pozwanego na rozprawie apelacyjnej nie jest równorzędna z obecnością na rozprawie przed sądem pierwszej instancji, Trybunał uznaje skargę w tej części za oczywiście bezzasadną (zob. *Belziuk przeciwko Polsce*, wyrok z dnia 25 marca 1998 r., *Reports of Judgments and Decisions* 1998-II, § 37), a zatem musi ona zostać odrzucona zgodnie z artykułem 35 ust. 3 lit. (a) i 4 Konwencji.

115. Odnośnie zarzutu odmowy sądu na przesłuchanie świadków obrony, Trybunał odnotowuje, że skarżący nie przedstawił dowodów uzasadniających skargę w tej części, w tym także dowodów *prima facie*, np. informacji, który sąd karny popełnił zarzucany błąd. Zatem ta część skargi jest oczywiście bezzasadna i musi zostać odrzucona zgodnie z artykułem 35 ust. 3 lit. (a) i 4 Konwencji.

116. Ponadto skarżący podniósł pewną liczbę zarzutów naruszenia artykułu 8 Konwencji.

117. Odnośnie zarzutu dotyczącego zezwolenia na widzenie z partnerką w areszcie śledczym wyłącznie w asyście funkcjonariuszy służby więziennej, Trybunał zauważa, iż ta część skargi dotyczy okresu pomiędzy marcem 2001 r. i dniem 8 stycznia 2002 r. Niedługo później partnerka skarżącego zmarła (zob. par. 57 powyżej). Zatem ta część skargi została złożona po terminie i musi zostać odrzucona zgodnie z artykułem 35 ust. 1 i 4 Konwencji.

118. Kolejny zarzut, dotyczący odmowy dyrektora Aresztu Śledczego w Mysłowicach w 2007 r. prawa widzenia z kuzynem, nie został potwierdzony żadnymi dokumentami.

Z akt sprawy wynika jedynie poniższe: dyrektor aresztu śledczego nie wyraził zgody na regularne widzenia z kuzynem, powołując się na względy bezpieczeństwa, ponieważ osoba ta przebywała niedawno w tym samym areszcie śledczym co skarżący; jednakże z drugiej strony zezwolił na jedno widzenie z kuzynem w maju i drugie w sierpniu 2007 r.; przy czym dyrektor

nie wyraził zgody na wnioskowaną przez skarżącego zmianę terminu na wrzesień 2007 r. w związku ze zmianą planów kuchni.

119. W świetle materiałów znajdujących się w posiadaniu Trybunału i w zakresie w jakim przedmiot skargi należy do kompetencji Trybunału, Trybunał stwierdza, iż nie przejawia on oznak naruszenia praw i wolności wynikających z Konwencji i jej Protokołów.

Zatem ta część skargi jest oczywiście bezzasadna i musi zostać odrzucona zgodnie z artykułem 35 ust. 3 lit a) i ust. 4 Konwencji.

120. Wreszcie Trybunał zauważa, że zarzut skarżącego dotyczący monitorowania jego korespondencji prywatnej przez władze nie został poparty dowodami. Skarżący nie przedstawił szczegółowych informacji, choćby *prima facie* umożliwiających ustalenie, które listy zostały otwarte i przeczytane przez władze. Zatem ta część skargi jest oczywiście bezzasadna i musi zostać odrzucona zgodnie z artykułem 35 ust. 3 lit. a) i ust. 4 Konwencji.

Z tych przyczyn Trybunał jednogłośnie

Uznaje skargę za niedopuszczalną;

Lawrence Early
Kanclerz

Päivi Hirvelä
Przewodniczący